

Nr 206.

Av herr Björkman i Norrköping m. fl., om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om möjligheten att förebygga s. k. allmänfarliga arbetsnedläggelser.

Genom lagarna av den 28 maj 1920 erhöll den svenska lagstiftningen om medling i arbetstvister visserligen en betydelsefull utveckling, men arbetsfreden i landet har dock under den tid, som gått efter lagarnas ikraftträdande, fortfarande visat sig vara ringa. Det torde väl ock vara att befara, att ett än mera kritiskt läge uppstår, när prisleförhållandena och de industriella konjunkturerna skola söka att stadga sig och fråga blir om en mera definitiv reglering av lönenivån. Om det då såväl ur nationalekonomisk som social synpunkt är av utomordentlig vikt för samhället att, så långt görligt är, i *allmänhet* betrygga och värna arbetsfreden, är detta särskilt förhållandet i avseende å de företag, vilkas avstannande innebär en direkt fara för statens och kommunernas existens, befolkningens hälsa eller landets ekonomiska och sociala liv. Att dessa företag — kommunikationsanstalter, gas- och elektricitetsverk, vattenledningsverk, sjukvårdsinrättningar, renhållningsverk, brandkårer m. fl. — ostört skola kunna fungera, oavsett de rubbningar på arbetsmarknaden, som eljest kunna äga rum, torde vara ett gemensamt intresse för alla medborgare, och åtgärder, säkerställande dylika verks drift, hava titt och ofta påfördrats. Väl kan det med tillfredsställelse konstateras att driftsnedläggelser vid dylika företag — s. k. *allmänfarliga arbetsinrättelser* — i vårt land åtminstone intill sista tiden varit relativt taget sällan förekommande. Det har påpekats, att det är ytterst vanskligt

att i varje fall avgöra, om en arbetskonflikt är "allmänfarlig" eller icke, och gränsen mellan det förra och det senare slaget av arbetsinställelser är i viss mån svår att draga. I de numera av socialstyrelsen utgivna publikationerna rörande arbetsinställelser i landet har dock ett särskiljande skett av de s. k. allmänfarliga arbetsnedläggelserna, och befinnes att såsom sådana angivits ett antal år 1903 av 3, år 1904 av 8, år 1905 av 11, år 1906 av 13, år 1907 av 11, år 1908 av 11, år 1909 av 5, år 1910 av 1, år 1911 av 2, år 1912 av 4, år 1913 av 4, år 1914 av 7, år 1915 av 1, år 1916 av 9, år 1917 av 19, år 1918 — det sista år, för vilket uppgifter finnas — av 31. Häre ha icke inberäknats arbetsnedläggelser vid av stat och kommun på entreprenad utlämnade byggnadsarbeten. Att märka är också, att i de angivna siffrorna icke äro inbegripna *arbetsnedläggelser inom jordbruksnäringen*, vilka, då de gälla sådd och skörd, djurens skötsel eller dylikt, kunna medföra konsekvenser, som äro av vittomfattande betydelse för vårt lands livsmedelsförsörjning och därigenom även kunna rubriceras såsom allmänfarliga.

Om man nu tillser, vilka garantier, som kunna förefinnas gent emot de arbetsinställelser, vilka kunna rubriceras såsom allmänfarliga, finner man att gällande anställningsvillkor vid för samhället vitala arbetsområden s. k. allmänna arbeten, drivna av stat eller kommun eller enskilda arbetsgivare (i entreprenad) icke i något fall innebära absoluta garantier gent emot arbetsinställelser. Vid statens verk och arbeten är den mera kvalificerade arbetskraften visserligen bunden vid tjänstemannaansvar, medan för den lägre personalen gäller en lösare anställningsform, som icke kan anses förebygga kollektiva arbetsnedläggelser. I de få fall, den kollektiva avtalsformen vunnit tillämpning inom statens verksamhetsområden, hotar likaledes den öppna konflikten i händelse vid avtalens utlöpningsstid ny överenskommelse icke träffats. Vid kommunernas verk och arbeten har i stor utsträckning under de sista åren införts den kollektiva avtalsformen. I olikhet med industriens avtal stadga kommunernas kollektivavtal i regel absolut förbud mot arbetsinställelser under avtalens giltighetstid. Ett ytterligare steg till arbetsfredens tryggande har ernåtts i de tre största städerna genom införande av en förhandlingsordning med längre giltighetstid än löneavtalen, enligt vilken arbetsinställelse förbjöds, även om förhandlingar om nya kollektivavtal icke leda till överenskommelse. Tvist rörande innehållet i avtalen hänskjutes till skiljedom enligt särskilda bestämmelser. Denna förhandlingsordning äger emellertid endast temporär giltighetstid (intill utgången av år 1922), och det torde vara synnerligen ovisst, huruvida den kommer att förnyas. Städernas förhandlingsorganisation — en sammanlutning av ett 30-tal städer — har under hösten 1920 framlagt förslag till

förhandlingsordning av liknande innebörd, men förslaget har icke kunnat genomföras. Skiljedomsinstitutets tillämpning i intressefrågor har för dessa städer gjorts fakultativ, d. v. s. beroende på samtycke från båda parterna — Inom ett annat med allmänna arbeten likartat arbetsområde — järnvägarna, har delvis en liknande anordning som i de tre storstäderna tidigare (åren 1909—1918) varit gällande. Sedermera har emellertid den obligatoriska skiljedomen ersatts med fakultativ sådan, beroende på överenskommelse i varje särskilt fall om avtalstvist skall hänskjutas till skiljedomstolen eller ej.

I avseende på jordbruksområdet stadgar visserligen höstens avtalsuppgörelse förbud mot arbetsinställelse under kollektivavtalens giltighetstid, men förhållandena här äro ännu icke så stabiliserade, att man äger garantier för arbetsnedläggelser.

Går man till utlandet och ser, huru där garantier mot de allmänfarliga arbetsnedläggelserna sökts, finner man, hurusom exempelvis i en av Nordamerikas Förenta stater, Kansas, en industridomstol upprättats med vidsträckt befogenhet att döma i arbetstvister och förbjuda arbetsinställelser, varav kan uppstå fara eller allvarlig olägenhet för samhället. I Kanada har en lag antagits, som föreskriver obligatorisk förlikning i konflikter, som beröra allmännyttiga företag. Sedan den stora järnvägsstrejken i Frankrike i början av år 1920 i hög grad aktualiserat frågan om åtgärder från samhällets sida för biläggande av arbetskonflikter, har regeringen där framlagt ett omfattande lagförslag rörande denna fråga. Enligt detta är anlitande av medling obligatorisk för vissa arbetstvister, skiljedomsförfarande frivilligt utom i fråga om s. k. allmännyttiga företag. (För de närmare bestämmelserna redogöres i Sociala Meddelanden 1920 s. 483 o. f.)

Då emellertid för samhällets och medborgarnas bästa fordras, att de viktiga samhällsfunktioner, som här ovan omnämnts, utan hinder hållas vid makt, anse vi det vara av nöden att allt göres, som kan på dessa områden garantera arbetsfred. Att för oss söka giva några bestämda anvisningar angående de härvidlag mest lämpliga åtgärder anse vi icke vara tillrådligt, utan hålla före, att en av Kungl. Maj:t förutsättningslöst anordnad utredning, verkställd av vederbörande statsmyndighet, bör kunna giva den största möjlighet till frågans lösning.

Vi hemställa därför,

att riksdagen måtte besluta att anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning om möjligheten att förebygga s. k. allmänfarliga arbetsnedläggelser samt före-

lägga riksdagen de förslag i ämnet, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 20 januari 1921.

<i>G. A. Björkman.</i>	<i>John Falk.</i>	<i>Walter Kant.</i>
<i>Carl Ros.</i>	<i>C. Th. af Ekenstam.</i>	<i>F. Block.</i>
<i>E. Söderhielm.</i>	<i>Per Pehrsson.</i>	<i>Valfrid Eriksson.</i>
<i>David Norman.</i>	<i>P. E. Lindström.</i>	<i>Oskar Jonson</i> <i>i Remröd.</i>
<i>Arthur Gustafson</i> <i>i Kasenberg.</i>	<i>Bj. Holmgren.</i>	<i>Dan. Poppius.</i>
<i>Joh. G. Svensson.</i>	<i>Sven Persson</i> <i>i Fritorp.</i>	<i>David Pettersson.</i>
<i>A. P. Gustafsson.</i>	<i>Erik Laurén.</i>	<i>C. J. Öberg.</i>
<i>J. Fjellman.</i>	<i>Alex. Thore.</i>	<i>Carl Arv. Andersson.</i>
<i>P. Nilsson</i> <i>i Bonarp.</i>	<i>Oscar N. Olsson.</i>	<i>S. A. Larsson.</i>
<i>Ludvig Brännström.</i>	<i>Malte Sommelius.</i>	<i>Karl Starbäck.</i>
<i>John Erlansson.</i>	<i>C. A. Björkman.</i>	<i>Edvard Lithander.</i>
<i>Torst. Thorsell.</i>	<i>Ax. Sundling.</i>	
